

NATUURMONUMENTEN

WADDENARCHIEVEN

Versie 27-6-2011

Onderstaand overzicht behoort tot het [project Waddenarchieven](#), dat wordt gefaciliteerd door de Waddenacademie (www.waddenacademie.knaw.nl).

Heeft u vragen over het project of aanvullende informatie over specifieke waddenarchieven, dan nodigen wij u uit om contact op te nemen met de Waddenacademie: tel. 058-2339032, e-mail: syds.wiersma@waddenacademie.knaw.nl

INLEIDING

De Vereniging tot behoud van Natuurmonumenten is eigenaar en beheerder van diverse terreinen in het waddengebied en langs de voormalige Zuiderzeekust. Archieven m.b.t. deze terreinen staan in onderstaand overzicht vermeld.

Het statisch archief van Natuurmonumenten is gedeponeerd bij Stadsarchief Amsterdam – archief nr. 999: Archief van Vereniging tot behoud van natuurmonumenten, 1646, 1905-1977, [inventaris archief Vereniging tot behoud van natuurmonumenten](#)

Het archief van eigendomsbewijzen van terreinen/grond ligt eveneens bij Stadsarchief Amsterdam – archiefnr. 30321: Archief van de Vereniging Natuurmonumenten: eigendomsbewijzen terreinen/grond, 1906-2006, [archief eigendomsbewijzen](#)

Het dynamisch archief van Natuurmonumenten ligt op het hoofdkantoor in 's-Graveland. Dit is niet openbaar en alleen in zeer bijzondere gevallen en uitsluitend na schriftelijk verzoek raadpleegbaar: Natuurmonumenten, Postbus 9955, 1243 ZS 's-Graveland.

De inventarislijst van het archief van Natuurmonumenten Texel is in bezit van de Waddenacademie. Contactpersoon: Syds Wiersma, 058-2339032, syds.wiersma@waddenacademie.knaw.nl

NATUURMONUMENTEN - ALGEMEEN

[Noord-Hollands Archief](#)

355: Rijkswaterstaat Directie Noord-Holland, ingenieurs, arrondissementen, opzichters/dienstkringen, diensten, werken, 1811-1984

1. Inleiding
- 212.5 Voorbereidend overleg, adviezen en goedkeuringen t.a.v. Ged. Staten, Volksgezondheid. Defensie, Nationale Plan, Streekplannen, Staatsbosbeheer, [Natuurmonumenten](#) e.d.

[Stadsarchief Amsterdam](#)

999: Archief van de Vereniging tot behoud van natuurmonumenten

Relevante delen:

1.2: STUKKEN BETREFFENDE BIJZONDERE ONDERWERPEN

1.2.10: Voorlichting en publiciteit met betrekking tot het doel en de werkzaamheden van de vereniging

1.2.10.2: Publicaties, nrs. 572-623

1.2.11: Aankoop en beheer van natuurmonumenten

1.2.11.1: Algemeen, nrs. 624-665

1.2.11.2: Aan- en Verkopen, nrs. 666-685

1.2.11.3: Beheer

1.2.11.3.1: Algemeen, nrs. 686-700

1.2.11.3.2: Vergunningen, Verpachtingen en Toegangsregeling, nrs. 701-724

1.2.11.3.3: Bosbeheer, nrs. 725-762

1.2.11.3.4: Beheer van de Eendekooien, nr. 763

1.2.11.3.5: Wetenschappelijk Beheer, nrs. 769-773

1.2.11.5: Afzonderlijke terreinen (zie verderop)

1.2.13: Bemoeienis met het behoud van het natuur en landschapsschoon

1.2.13.1: Algemeen, nrs. 2110-2148

1.2.13.1.2: Bedreigde terreinen

1.2.13.1.2.1: Geheel Nederland, nrs. 2149-2183

1.2.13.1.2.2: Per provincie

1.2.13.2.2.1: Groningen, nrs. 2184-2185

1.2.13.2.2.2: Friesland, nrs. 2186-2189

- 2186: Stukken betreffende de bemoeienis met het behoud van bedreigde terreinen en flora en fauna op de Waddeneilanden, 1916, 1919-1929, 1931-1932 en 1935 – 1938, 1 pak. **Stukken betreffende Texel zijn hier eveneens onder geordend.**

1.2.13.2.2.7: Noord-Holland, nrs. 2232-2261

1.2.14: Bemoeienis met de bescherming van flora en fauna, nrs. 2306-2335

1.2.15: Bemoeienis met Milieuvraagstukken, nrs. 2336-2348

1.2.16: Bemoeienis met de totstandkoming van wet- en regelgeving, 2349-2382

1.2.17: VERTEGENWOORDIGING IN EN CONTACTEN MET NATIONALE EN INTERNATIONALE ORGANISATIES MET BETREKKING TOT DE NATUUR-EN, nrs. 2383-2510

1.2.18: BEMOEIENIS MET DE INTERNATIONALE NATUURBESCHERMING, nrs. 2511-2525

1.2.19: ONDERZOEK, nrs. 2526-2532

1.2.20: DOCUMENTATIE, nrs. 2533-2544

30321: Archief van de Vereniging Natuurmonumenten: eigendomsbewijzen terreinen/grond

- 1-264: Eigendomsbewijzen van terreinen, landgoederen en opstal, geordend op datum van aankoop, met retroacta en bijlagen, 1906 – 2006, 264 pakken, o.a.

[Groninger Archieven](#)

795: Stichting Het Groninger Landschap, (1824) 1936 – 1984

- 172: Correspondentie met de Vereniging tot Behoud van Natuurmonumenten in Nederland, 1965-1974, 1 pak
- 268: Notitie van de Vereniging tot Behoud van Natuurmonumenten in Nederland

betreffende verdeling van overheidssubsidies tussen de Stichting Het Groninger Landschap en de Stichting Landschapsonderhoud, 1983, 1 stuk

NOORD-HOLLAND

TEXEL-ALGEMEEN

[Nationaal Archief](#)

2.14.73: Afdeling Oudheidkunde en Natuurbescherming en taakvoorgangers, (1910) 1923-1965 (1981) van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap

N Natuur-, landschaps- en stadsschoon

N.1 Algemeen, nrs. 3096-3191

N.2.2.2 Natuurmonumenten niet van het Rijk

Stukken betreffende particuliere natuurmonumenten, nrs. 3539-3949

Noord-Holland, 1933-1965, nrs. 3756-3811

- 3799: Texel, 1947-1965

[Stadsarchief Amsterdam](#)

999: Archief van de Vereniging tot behoud van natuurmonumenten

1.2.11: Aankoop en beheer van natuurmonumenten

1.2.11.5: Afzonderlijke terreinen

1.2.11.5.69: Texel, nrs. 1619-1661, o.a.

- 1620: Correspondentie betreffende de bescherming van de polder De Eendracht, 1908-1909 en 1917-1918, 1 omslag
- 1622-1642: Stukken betreffende de aankoop en het beheer van natuurterreinen op Texel, 1912, 1913, 1922-1977, 19 pakken, 2 omslagen
- 1648: Stukken betreffende uitbreidingen door aankopen en schenkingen van de bezittingen op Texel, 1928-1933 en 1935-1943, 1 pak
- 1649: Stukken betreffende het verhuren en verpachten van de bezittingen alsmede van de jacht- en visrechten, 1931 – 1945, 1 pak – **gedigitaliseerd**
- 1650: Correspondentie betreffende aanvragen om de natuurterreinen te mogen bezoeken, 1932 – 1933, 1 omslag
- 1651: Stukken betreffende het rapen en verkopen van meeuweneieren, 1932 – 1943, 1 pak
- 1652: Stukken betreffende de aankoop en het beheer van het terrein Thijsses Feinweid, 1935 – 1938, 1 omslag
- 1653: Stukken betreffende de aankoop van Burdets Hop om als geschenk aan A. Burdet en zijn vrouw te geven, 1938 – 1939, 1 omslag
- 1655: Stukken betreffende ruilverkavelingen, 1954-1959 en 1962 – 1969, 1 pak
- 1656-1659: Verslagen van bezoeken aan en gesprekken betreffende het beheer en de exploitatie van de terreinen, 1956 - 1966 en 1968-1969, 4 omslagen

- 1660: Stukken betreffende de overname van de Stichting Johan Pieter Kuiperfonds alsmede betreffende het beheer van de grondenuit het bezit van de Stichting. 1966-1971. Met jaarrekeningen, 1959 – 1965, 1 omslag
- 1661: Stukken betreffende de samenwerking met de Stichting Agrarisch Bedrijf ten behoeve van het Natuurbehoud (SABENA), gevestigd op Texel, 1967 – 1973, 1 pak

1.2.13: Bemoeienis met het behoud van het natuur en landschapsschoon

1.2.13.1: Algemeen, nrs. 2110-2148

1.2.13.1.2: Bedreigde terreinen

1.2.13.1.2.1: Geheel Nederland, nrs. 2149-2183

- 2182: Doorslagen van uitgaande brieven aan de Minister van Financiën betreffende het behoud van de Texelse en Terschellinger duinen, 1919, 1 omslag

1.2.14: Bemoeienis met de bescherming van flora en fauna, nrs. 2306-2335

- 2306: Ingekomen brieven betreffende de bescherming van de vogelbroedplaatsen op Texel, 1906 – 1918, 1 omslag
- 2307: Correspondentie betreffende de bescherming van de vogelbroedplaats De Muy op Texel, 1907 – 1914, 1 omslag

Gemeente Oldambt

Gemeentebestuur Winschoten 1930-1945 (Openbaar bestuur)

- 2551: Stukken betreffende een financiële ondersteuning van de vereniging tot behoud van natuurmonumenten in Nederland voor de aankoop van een stuk natuurgebied op het eiland Texel, 1930-1933, 1938-1939, 1941-1942

TEXEL-AFZONDERLIJKE TERREINEN

[De Schorren](#)

Natuurgebied de Schorren is een buitendijks gelegen kwelder aan de noordoost kant van Texel. De Schorren is ongeveer 6800 hectare groot. Een deel ervan is begroeid met zoutminnende planten. Het begroeide deel is een hoogwatervluchtplaats en geeft broedgelegenheid aan de lepelaar, eidereend en scholekster. Dit deel blijft tijdens normaal hoogwater boven water.

HOGE BERG is ontstaan in de ijstijd en ligt 15 meter boven NAP, tussen Den Burg en Oudeschild

<p>Westergeest</p> <p>Oude polder (± 1350)</p>	
<p>De Zandkuil</p> <p>Oude leemgroeve op helling van de Hoge Berg – is het enige Nederlandse insectenreservaat: vlinders en libellen, graafbijen en -wespen</p>	
<p>LAGE LAND VAN TEXEL: Aan de oostkant van het oude land van Texel ligt een aantal natuurgebiedjes. De gebiedjes liggen tussen de nieuwe op Deltahoogte gebrachte dijk en de restanten van de oude dijk. Van noord naar zuid zijn dat Waagejot, Minkewaal, Zandkes en de Kleiput, de eendenkooi bij Spang, Dijkmanshuizen, Ottersaat, Troelje en de Snippen, Büttikofers Mieland, de Schans en Ceres. In deze terreintjes is de invloed van de zoute kwel goed te zien. Op Ceres na zijn al deze gebieden in beheer bij Natuurmonumenten.</p>	
<p>Drijvers Vogelweide De Bol</p> <p>Binnendijsk vogelweidegebied van 60 ha ten noorden van buurtschap Oost in polder het Noorden, direct grenzend aan de Waddenzee - dankt zijn naam aan de bolle zandplaat tussen de zwinnen in</p>	<p>Stadsarchief Amsterdam</p> <p><u>999: Archief van de Vereniging tot behoud van natuurmonumenten</u></p> <p>1.2.14: Bemoeienis met de bescherming van flora en fauna, nrs. 2306-2335</p> <ul style="list-style-type: none"> - 2311: Ingekomen brieven betreffende de vogelbroedplaats De Bol op Texel, 1913 – 1918, 1 omslag
<p>Büttikofers Mieland</p> <p>Authentiek stuk Texels weiland gelegen aan het Skillepaadje tussen de Hoge Berg en Oudeschild – Engels gras duidt op een zilt karakter</p>	
<p>Dijkmanshuizen Zilt weide- en watergebied van 90 ha tussen Oudeschild en De Waal – werd in 1935 geschonken aan Jac. P. Thijsse, ter ere van zijn 70e verjaardag, die het geschenk meteen doorgaf aan Natuurmonumenten</p>	
<p>Eendenkooien</p> <p>Op Texel zijn nog vier eendenkooien te vinden – Natuurmonumenten bezit er drie van: Spang (of</p>	<p>Stadsarchief Amsterdam</p> <p><u>999: Archief van de Vereniging tot behoud van natuurmonumenten</u></p> <p>1.2.11: Aankoop en beheer van natuurmonumenten 1.2.11.5: Afzonderlijke terreinen</p>

<p>Noorderkooi, ter hoogte van Zandkes en de Kleiput), Hin (in de Westergeestpolder) en Ponekooi (aan Zuid-Haffel) – de vierde kooi , Korverskooi, is in particulier beheer</p> <p>Eendenkooi bij Spang</p> <p>Eendenkooien op Texel</p>	<p>1.2.11.5.69: Texel, nrs. 1619-1661</p> <ul style="list-style-type: none"> - 1654: Stukken betreffende de aankoop en het beheer van de Eendenkooi bij Spang, 1942 – 1945, 1 omslag
<p>Grote Waal, Dovekoolswaal</p>	
<p>Hoogezandskil</p>	
<p>Minkewaal</p> <p>Minkewaal en Waagejot zijn twee natuurgebiedjes die zijn ontstaan door afsnijding van de oude waddenzeedijk ten behoeve van de dijkverhoging naar Deltahoogte – zij liggen tussen de nieuwe dijk en de restanten van de oude dijk tussen Oudeschild en Oosterend – geheel zoute flora</p>	
<p>Molenkolk</p> <p>Brakwater reservaatje in het oosten van de Prins Hendrikpolder, direct onder de waddendijk - de bodem van de polder is hier zo laag dat de zoute kwel aan de oppervlakte komt</p>	
<p>Noordkaap/Apotheek</p> <p>Brak weiland onder de dijk zuidwestelijk van Oudeschild, dat de naam Apotheek draagt vanwege de vele soorten planten en grassen - vroeger bracht men hier de zwakke en zieke schapen naar toe om aan te sterken- boerderij, land en nabijgelegen eendenkooi zijn in eigendom van Natuurmonumenten</p>	
<p>Ottersaat</p>	

<p>Oude polder aan de waddenzeedijk, ten noordoosten van Oudeschild – ingedijkt omstreeks 1446 en genoemd naar de eigenaar van de polder of zate, Dirk Hillebrantsz. den Otter - zoute kwelplas met daarin enkele kleine eilanden</p>	
<p>De Petten/ 't Stoar</p> <p>Ondiepe binnendijkse vogelplas met kleine eilandjes ten zuiden van Den Hoorn aan het Molwerk – dankt zijn naam aan een verbastering van het woord 'put', dat 'gegraven poel in een lage veenachtige weide' betekent - De Petten werd in 1912 geschonken aan de Nederlandse Vereniging tot Bescherming van Vogels, (tegenwoordig Vogelbescherming Nederland) geheten</p>	<p>Stadsarchief Amsterdam</p> <p><u>999: Archief van de Vereniging tot behoud van natuurmonumenten</u></p> <p>1.2.11: Aankoop en beheer van natuurmonumenten 1.2.11.5: Afzonderlijke terreinen 1.2.11.5.69: Texel, nrs. 1619-1661</p> <ul style="list-style-type: none"> - 1621: Stukken betreffende de aankoop en het beheer van de plas De Petten, 1909 – 1921, 1 omslag
<p>Ruige Hoek</p> <p>Veeboerderij (1936) van 2,5 ha aan de Rommelpotsweg (weg bij Den Hoorn bij camping Loodsmansduin) - kwam in 1986 door schenking in het bezit van Natuurmonumenten</p>	
<p>Fort De Schans</p> <p>Oud verdedigingswerk aan de waddenzeedijk tussen Oudeschild en Pontweg - werd in 1574 aangelegd door Willem van Oranje om Texel te beschermen tegen de Spanjaarden – is de afgelopen jaren gerestaureerd</p>	<p>Noord-Hollands Archief</p> <p><u>240: Eerstaanwend ingenieur der Genie Den Helder, 1850-1940</u></p> <p>2.1. Archief van de eerstaanwend ingenieur der genie Den Helder</p> <p>2.1.3. Beheer</p> <p>2.1.3.1. Algemeen</p> <ul style="list-style-type: none"> - 166: Stukken betreffende betreffende grensregelingen en de bepaling van de militaire landsgronden te Den Helder, Alkmaar, Hoorn, <u>Texel</u> en Terschelling, met kaarten, 1851, 1864-1865, 1895-1909, 1 pak <p>2.1.3.2. Onderhoud en werken</p> <ul style="list-style-type: none"> - 169: Bestekken en inspectierapporten voor het eenjarig onderhoud van de stellingen te Den Helder en <u>Texel</u>, 1850-1877, 1 pak - 176: Stukken betreffende de aanbesteding van het

	<p>eenjarig onderhoud aan verdedigingswerken en kazernegebouwen te Den Helder en <u>Texel</u>, 1883-1884, 1 omslag</p> <ul style="list-style-type: none"> - -- Stukken betreffende het beheer van militaire werken op <u>Texel</u>, inzake; vervanging van een duiker onder het verdedigingswerk de <u>Oude Schans</u>, verpachting van gronden en wateren van het Domein van Oorlog, gebruik van militaire landsgrond en het verrichten van werkzaamheden op terreinen in exploitatie bij Staatsbosbeheer, met inhoudsopgave, 1891-1919, 1 omslag. NB: Zie hieronder het archief van de eerste toegevoegde ingenieur der Genie, inv.nr. 210 <p>2.2. Archief van de eerste toegevoegde officier der genie, hoofd sectie V, in de stelling van Den Helder</p> <p>2.2.4. Beheer</p> <ul style="list-style-type: none"> - 210: Stukken betreffende het beheer van militaire werken op <u>Texel</u>, met inhoudsopgave, 1891-1919, 1 omslag. NB: Deze stukken zijn mede gevormd door de eerstaanwezend ingenieur der Genie te Den Helder <p>2.3. Archief van de toegevoegd officier der genie te Den Helder, nrs. 212-277</p> <p>2.3.3. Financiën</p> <ul style="list-style-type: none"> - 264: Facturen wegens geleverde goederen voor de legering en verdediging van militaire gebouwen en werken te Den Helder, Callantsoog, <u>Texel</u> en Vlieland, 1929 maart 6, no. 241 A-juli 5, no. 700 A, 1 pak <p>Regionaal Archief Alkmaar - collectie boeken Texel Bibliotheek</p> <ul style="list-style-type: none"> - Een fort aan de Waddenzee : geschiedenis en archeologie van De Schans op Texel / door A. Carmiggelt. - Haarlem : Provincie Noord-Holland, 1998. - 52 p. : ill. - Met lit. opg. - ISBN 90-5769-004-7 (Archeologische publicatie provincie Noord-Holland ; 3)
<p>Troelje en de Snippen</p> <p>Twee natuurgebiedjes langs de Laagwaalderweg bij Oudeschild, die na de grote ruilverkaveling in bezit van Natuurmonumenten kwamen – De Snippen is een uitgegraven plas die tijdens de ruilverkaveling gegraven werd ter compensatie voor het verlies van andere gebieden aan de Schilderweg - Troelje is door uitdiepen in een betere toestand gebracht</p>	

<p>Utopia / De Putten</p> <p>Voor de inpoldering van polder Het Noorden lagen er in deze baai belangrijke visgronden en oesterputten - de voor de dijkverzwaring benodigde grond werd ter plaatse uitgegraven in het noorden van de nieuwe polder - de plassen die hierdoor ontstonden heten "De Putten"</p>	
<p>Waal en Burg</p> <p>In de polder Waal en Burg kocht Natuurmonumenten in 1909 het eerste natuurmonument op Texel aan – de polder is ontstaan in 1654 door aanleg van de Ruigendijk</p>	<p>Stadsarchief Amsterdam</p> <p><u>999: Archief van de Vereniging tot behoud van natuurmonumenten</u></p> <p>1.2.11: Aankoop en beheer van natuurmonumenten 1.2.11.5: Afzonderlijke terreinen 1.2.11.5.69: Texel, nrs. 1619-1661</p> <ul style="list-style-type: none"> - 1619: Stukken betreffende de aankoop en het beheer van de vogelbroedplaats De Staart in de polder Waal en Burg, 1907 – 1921, 1 pak - 1643-1647: Stukken betreffende de huur, aankoop en het beheer van percelen in de polder Waal en Burg, 1925 – 1945, 5 pakken <p>Noord-Hollands Archief</p> <p><u>133: Schagen, heerlijkheid, 1427-1830</u></p> <p>1. Inventaris van het archief van de Heren en Vrouwen van Schagen en hun aanverwante geslachten 1414-1830 1.2.1. Heren en Vrouwen van Schagen 1.2.1.2. Stukken van zakelijke aard 1.2.1.2.1. Heerlijkheid Schagen c.a., nrs. 22-268 1.2.1.2.1.4. Beheer van goederen en rechten, nrs. 46-258 1.2.1.2.1.4.04. Jacht op zwanen en zwanendrift, nrs. 117-131, o.a.</p> <ul style="list-style-type: none"> - 125: Akte van attestatie door Jan Vlaming en Pieter Schepers voor notaris Jan Star te Texel ten verzoeken van Cornelis Schagen, pluimgraaf van Texel, over het zoeken en wegnemen van zwaneneieren in de Waalebrugpolder, 1767, 1 stuk
<p>Zandkes</p> <p>Gebied tussen Oudeschild en Oosterend buiten de nieuwe waddendijk - er zijn twee plasjes: Zandkes en de Kleiput - na de dijkverhoging van 1977-</p>	

1981 in bezit gekomen van Natuurmonumenten - de Zandkes is ondiep en interessant voor steltlopers en eenden - de Kleiput is dieper en omgeven door een rietkraag - de Kleiput was in het verleden een stortplaats voor de oliemaatschappij Elf Petroland, die proefboringen naar aardgas op Texel uitvoerde	
Nieuw Buitenheim, De Grie, Utopia II en Sluishoek Een 'grie' is buitendijks gelegen, door aanslibbing gevormde grond in de Waddenzee - De Grie is een poldertje ten oosten van Den Hoorn, ook wel Spanjaards Grie of Spanjaards Grije genoemd naar het Spanjaardsgat - de polder is bedijkt tussen 1549 en 1552	
Wagejot Waagejot en Minkewaal twee drassige natuurgebiedjes ontstaan door afsnijding van de oude waddenzeedijk ten behoeve van de dijkverhoging naar Deltahoogte (1977) – zij liggen tussen de nieuwe dijk en de restanten van de oude dijk tussen Oudeschild en Oosterend – geheel zoute flora	
ZWANENWATER	
POLDER IJDOORN	
NOORD-HOLLANDSE WESTKUST	
Harger- en Pettemerpolder Weidegebied vlak achter de Hondsbossezeewering – één van de zeldzame binnendijkse zilte gebieden die ons land bezit - patroon van percelen en slootjes al sinds de Middeleeuwen – Natura2000	Stadsarchief Amsterdam <u>999: Archief van de Vereniging tot behoud van natuurmonumenten</u> 1.2.11: Aankoop en beheer van natuurmonumenten 1.2.11.5: Afzonderlijke terreinen 1.2.11.5.62: De Putten, nrs. 1592-1595 - 1592-1594: Stukken betreffende de aankoop en het

<p>gebied – gekozen als één van de klimaatbuffers van Nederland</p> <p>Bijzonder deel is De Putten, een gebied met vele plassen die er na de kleiwinning (de putten) voor versterking van de Hondsbossche Zeewering zijn ontstaan – aanwezigheid van zoute kwel</p>	<p>beheer van het natuurmonument De Putten alsmede betreffende de uitbreiding van de bezittingen, 1951-1977, 2 omslagen</p> <ul style="list-style-type: none"> - 1595: Stukken betreffende de bewaking van het vogelreservaat De Putten, uitbesteed aan de Nederlandse vereniging tot bescherming van Vogels, 1962-1974, met hiaten, 1 omslag <p>1.2.11.86: Overige terreinen</p> <ul style="list-style-type: none"> - 2075: Stukken betreffende het beheer van het gebied De Putten, alsmede betreffende de aankoop van een kleiboerderij nabij De Putten, 1969 – 1970, 1 omslag
<p>Loterijlanden</p> <p>Lage, vochtige graslanden, met kwelwater, achter de duinen noordwestelijk van Alkmaar</p>	
<p>Zwanenwater</p> <p>Duingebied van 600 ha, ontstaan na aanleg van de Zijperzeedijk in 1596 – in 17^e eeuw fokte men hier zwanen</p>	<p>Stadsarchief Amsterdam</p> <p><u>999: Archief van de Vereniging tot behoud van natuurmonumenten</u></p> <p>1.2.11: Aankoop en beheer van natuurmonumenten</p> <p>1.2.11.5: Afzonderlijke terreinen</p> <p>1.2.11.5.85: Het Zwanenwater, nrs. 2015-2019</p> <ul style="list-style-type: none"> - 2015: Stukken betreffende de aankoop van het natuurterrein Het Zwanenwater, 1971 – 1973, 1 pak - 2016: Stukken betreffende de inzamelingsactie 'Behoud Zwanenwater voor nu en later', 1972 – 1974, 1 omslag - 2017-2019: Stukken betreffende het beheer en uitbreiding, 1972-1977, 2 pakken, 1 omslag - Zie ook: 2: Gedeponeerde archivalia – 2.1: Archivalia overgedragen door de voormalige eigenaar van aangekochte terreinen – 2.1.6: NV Het Zwanenwater
FRYSLÂN	
<p>Schiermonnikoog</p>	<p>Tresoar</p> <p><u>49-02: Rijkswaterstaat in Friesland, Directie Friesland, 1952-1977</u></p> <p>2.1. Archief van de directie Friesland (1938-) 1954-1977 (-1979)</p> <p>2.1.2. Stukken betreffende bijzondere onderwerpen</p> <p>2.1.2.3. Taakuitvoering</p> <p>2.1.2.3.9. Waddeneilanden</p> <p>2.1.2.3.9.4. Schiermonnikoog (S)</p> <ul style="list-style-type: none"> - 894: Stukken betreffende aanwijzing door de Minister van Financiën van terreinen als natuurreservaat en de instemming van de directeur-generaal met de uitbreiding van het natuurreservaat Kobbeduinen, 1954-1955, 1962-1968, 1 omslag

Griend

Vogeleiland in de Waddenzee bestaand uit een strandwal, een begroeide kwelder en slikken – biedt onderdak aan de grootste kolonie grote sterns van West-Europa – van april tot juli bewoond door twee vogelwachters

Nationaal Archief

2.08.71: Afdeling Domeinen van het Ministerie van Financiën over de periode 1869-1944

B Dossiers

- 8521-8523: dossier 8620, Griend, 1920 – 1947

2.14.73: Afdeling Oudheidkunde en Natuurbescherming en taakvoorgangers, (1910) 1923-1965 (1981) van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap

N Natuur-, landschaps- en stadsschoon

N.1 Algemeen

N.2.2.2 Natuurmonumenten niet van het Rijk

Stukken betreffende particuliere natuurmonumenten

Friesland, 1940-1965

-

3568: Griend, 1950-1957

Noord-Hollands Archief

355: Rijkswaterstaat Directie Noord-Holland, ingenieurs, arrondissementen, opzichters/dienstkringen, diensten, werken, 1811-1984

2.6. Archieven van diensten en werken 1880-1984

2.6.4. Studiedienst Hoorn 1930-1980

2.6.4.1. Organisme

2.6.4.1.5. Kusten

- 1370: Rapport betreffende de toestand van het eiland Griend en mogelijke maatregelen tot versterking, 1930-1956, 1 omslag

Stadsarchief Amsterdam

999: Archief van de Vereniging tot behoud van natuurmonumenten

1.2.11: Aankoop en beheer van natuurmonumenten

1.2.11.5: Afzonderlijke terreinen

1.2.11.5.22: Griend

- 1082-1090: Stukken betreffende de aankoop en het beheer van het eiland Griend, 7 pakken: 1910, 1916-1929, 1941- 1967 en 1969-1977, 2 omslagen
- 1091: Stukken betreffende het nemen van maatregelen tot behoud en herstel van het eiland: 1940 – 1960, 1 omslag
- 1092: Verslagen van bezoeken aan en besprekingen betreffende het beheer, 1956 – 1963, 1 omslag

Tresoar

9-01: Provinciale Waterstaatsdienst van Friesland, 1876-1964 (1981), met retroakta, 1831-1875

02.02. Stukken betreffende bijzondere onderwerpen

02.02.02. Taakuitoefening

02.02.02.05. Beheer van en toezicht op zee-, zeeluis- en havenwerken

02.02.02.05.03. Griend

- 1434: Stukken betreffende een (niet doorgegaan) plan het eiland tegen getij- en golfwerking te beschermen, met tekeningen, 1957, 1 omslag

43-01: Ontvangers der Domeinen, 1845-1945

1.5. Archief van het kantoor Harlingen, 1846-1945

1.5.2. Stukken betreffende bijzondere onderwerpen

1.5.2.2. Stukken Betreffende Verhuur En Verpachting

1.5.2.2.5. Eilanden

1.5.2.2.5.1. Terschelling

- 526: Akte van verhuur van het eiland de Griend ten zuiden van Terschelling ten behoeve van de vereniging tot behoud van Natuurmonumenten in Nederland, 1918, 1 stuk

49-01: Rijkswaterstaat, 1952-1977

3. Archief van het arrondissement friesland-west (1952-) 1956-1977

3.1. Stukken betreffende bijzondere onderwerpen

3.1.3. Taakuitvoering

3.1.3.09. Waddeneilanden

3.1.3.09.3. Griend

- 201: Stukken betreffende het in erfpacht uit geven van het eiland aan de Vereniging tot Behoud van Natuurmonumenten, 1972-1976, 1 omslag

49-02: Rijkswaterstaat in Friesland, Directie Friesland, 1952-1977

2.1. Archief van de directie Friesland (1938-) 1954-1977 (-1979)

2.1.2. Stukken betreffende bijzondere onderwerpen

2.1.2.3. Taakuitvoering

2.1.2.3.9. Waddeneilanden

2.1.2.3.9.3. Griend (G)

- 891: Stukken betreffende overeenkomst en bestek voor het versterken van het eiland, 1957-1960, 1973-1975, 1 omslag
- 892: Stukken betreffende uitgifte in erfpacht van het eiland aan de Vereniging tot Behoud van Natuurmonumenten in Nederland te Amsterdam, 1972-1976, 1 omslag

2.2. Gedeponeerde stukken uit het archief van de directie Noord-Holland

	<p>2.2.1. Stukken betreffende bijzondere onderwerpen</p> <p>2.2.1.1. Taakuitvoering</p> <p>2.2.1.1.1. Waddeneilanden</p> <p>2.2.1.1.1.2. Griend</p> <ul style="list-style-type: none"> - 962: Stukken betreffende plannen van de hoofdingenieurs van het arrondissement Hoorn over het behoud en de verdediging van het eiland, met foto's, 1948-1949, 1955-1956, 1 omslag
<p>Hegewiersterfjild</p> <p>Binnendijkse natte weide onder Harlingen –met zoute kwel aan oppervlakte</p>	
<p>Filenspolder</p> <p>Weidevogelgebied ten zuiden van Witmarsum</p>	
<p>Bantpolder</p> <p>Weidevogelgebied in Nationaal Park Lauwersmeer - van oktober tot april duizenden kolganzen, grauwe ganzen en brandganzen</p>	
<p>Oudemirdumerklif</p> <p>Geologisch monument in Zuidwest-Fryslân – onderdeel van natuurmonument De IJsselmeerkust – op Groene Strand erachter zoutminnende planten die herinneren aan Zuiderzeeperiode</p>	
<p>Zuiderfennenspolder</p> <p>Weidevogelgebied aan het IJsselmeer bij Oudemirdum</p>	
GRONINGEN	
<p>Dollard</p> <p>Nog de enige zeearm in het Nederlandse waddengebied en een van de laatste Europese brakwater getijdenlandschappen - tot in de veertiende eeuw (Marcellusvloed, 1362) werd het gebied bewoond – in de</p>	<p>Zie waddenarchieven Groninger Landschap</p> <p>Voor archieven m.b.t. kwelderwerken in Dollardgebied, zie thema Landaanwinning en bedijking</p>

<p>loop van de eeuwen vele inpolderingen - eigendom van Natuurmonumenten, beheerd door Groninger Landschap</p>	
<p>Hoge Land</p> <p>Natuurmonumenten beheert hier een aantal jonge dorpsbosjes (bij Roodeschool, Spijk en Bierum), de vogelrijke kolk het Eiltsgat en de eendenkooi Wytsemakooi</p> <p>Het grootste natuurgebied ligt rondom Menkemaborg, eigendom van een stichting – Natuurmonumenten beheert de graslanden rond de borg, met daarin gelegen het Snoekegat en de Viskenij, beide vroeger gebruikt voor de viskweek</p>	<p>Groninger Archieven</p> <p><u>625: Menkemaborg en Dijksterhuis (2), 1526 - 1900</u></p>
<p>Tinallinge</p> <p>Weidevogelgebied nabij Winsum – kleiwinning en natuurontwikkeling gaan hier hand in hand – bemesting met ruige stalmest</p>	
<p>Uithuizerwad</p> <p>Bestaat uit het buitendijkse kweldergebied Uithuizerwad en het binnendijkse natuurgebied Ruidhorn, dat onderdeel is van een omvangrijk akkergebied dat door de provincie Groningen is aangewezen als natuurontwikkelingsgebied</p>	<p>Nationaal Archief</p> <p><u>2.08.71: Afdeling Domeinen van het Ministerie van Financiën over de periode 1869-1944</u></p> <p>B Dossiers</p> <ul style="list-style-type: none"> - 2840: dossier 3232, Bestekken en voorwaarden voor diverse werken bij Uithuizen en Uithuizermeeden, 1942 – 1945, 1 omslag - 2847: dossier 3232, Rapporten inzake ontwatering en indijking kweldergronden Uithuizen en Uithuizermeeden, 1941 – 1943, 1 omslag - 4679-4700: dossier 5296, Groninger Wadden (landaanwinningswerken verslagen), 1935-1946 <p>Voor meer archieven m.b.t. kwelderwerken in Noord-Groningen, zie thema Landaanwinning en bedijking</p>

